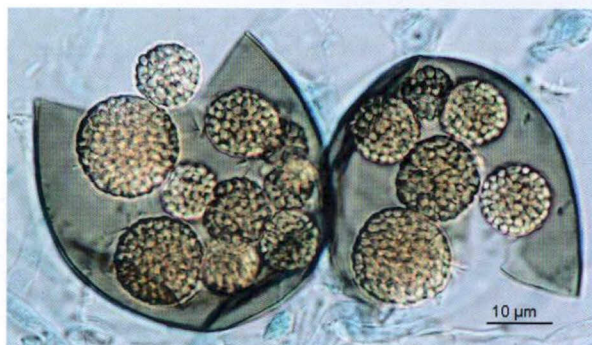

Jak má systém podle Nagojského protokolu fungovat?

Pokud jsem uživatelem genetických zdrojů, měl bych vědět minimálně o třech základních stavebních kame-
nech celého systému. Pokud mám zájem získat genetic-
ké zdroje nebo tradiční znalosti s nimi související z jiné
země, která je smluvní stranou Protokolu, za účelem
jejich dalšího využívání (tedy výzkumu a vývoje), měl
bych si v první řadě ověřit informace o tom, zda musím
žádat tamní příslušný orgán, tzn. Národní kompetentní
autoritu (National Competent Authority) o tzv. před-
chozí informovaný souhlas (Prior Informed Consent,
PIC). Aktuální přehled těchto kontaktních míst je vždy
uve- den na stránkách www.absch.cbd.int/countries.
Dále musím ověřit, zda je nutno s konkrétním poskyto-
vatelem genetických zdrojů uzavřít vzájemnou smlouvu
(Mutually Agreed Terms, MAT), kde mohou být zejména
stanoveny konkrétní podmínky pro využívání zdrojů,
jejich poskytování dalším uživatelům a podmínky pro
sdílení ekonomických nebo jiných přínosů. Třetím
základním prvkem je globální informační systém pro
přístup a sdílení přínosů (ABS Clearing-House), který
spravuje přímo Sekretariát Úmluvy o biologické rozma-
nitosti. Tento informační systém je využíván zejména pro
účely mezinárodního monitoringu využívání genetických
zdrojů v rámci působnosti Protokolu.

Jak se k této problematice staví Evropská unie?

Evropská unie v odpovědi na přijetí Protokolu přijala
nařízení č. 511/2014¹, které je přímo platné pro všechny
členské státy EU. Jeho časová platnost je vázána na
platnost Nagojského protokolu, tzn. od 12. října 2014,
nicméně účinnost některých jeho ustanovení je v tuto
chvíli odložena. Nařízení mimo jiné blíže specifikuje
povinnosti uživatelů genetických zdrojů v EU, zavádí
možnost zápisu sbírek do registru, stanovuje povinnost
pro členské státy zřídit příslušnou státní administrativu,
zavádí možnost formálního uznání osvědčených postu-
pů při nakládání s genetickými zdroji a zabývá se také
monitoringem využívání genetických zdrojů a způsobem
kontroly dodržování pravidel uživateli genetických
zdrojů.

¹ nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 511/2014
o opatřeních pro dodržování pravidel, která vyplývají z Nagojského
protokolu o přístupu ke genetickým zdrojům a spravedlivém
a rovnocenném sdílení přínosů plynoucích z jejich využívání, ze strany
uživatelů v Unii

NAGOJSKÝ PROTOKOL

O PŘÍSTUPU KE GENETICKÝM
ZDROJŮM A SPRAVEDLIVÉM
A ROVNOCENNÉM SDÍLENÍ PŘÍNOSŮ
PLYNOUCÍCH Z JEJICH VYUŽÍVÁNÍ
K ÚMLUVĚ O BIOLOGICKÉ
ROZMANITOSTI

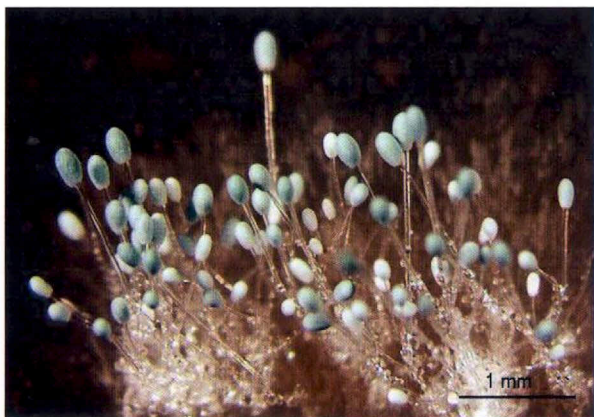
MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

Základní informace:

Nagojský protokol o přístupu ke genetickým zdrojům a spravedlivém a rovnocenném sdílení přínosů plynoucích z jejich využívání (dále jen „Protokol“) je novou mezinárodní smlouvou v oblasti ochrany biologické rozmanitosti, která byla přijata dne 29. října 2010 v rámci Úmluvy o biologické rozmanitosti. Protokol vstoupil v platnost dne 12. října 2014 pro ty státy, které jej ratifikovaly nebo jiným závazným způsobem (přijetím, schválením, přistoupením) vyjádřily svůj souhlas s tím, že budou Protokolem vázány. K datu 12. listopadu 2014 je to celkem 54 smluvních stran a jejich aktuální seznam lze vždy ověřit na stránkách: www.absch.cbd.int/countries. Česká republika protokol podepsala 23. června 2011. V platnost pro ni vstoupí až po dokončení procesu ratifikace na vnitrostátní úrovni, tzn. na základě vyjádření souhlasu být touto mezinárodní smlouvou právně vázán. Za provádění Nagojského protokolu v ČR odpovídá Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci s Ministerstvem zemědělství.

Co je hlavním cílem Protokolu?

Nagojský protokol naplňuje zejména třetí cíl Úmluvy o biologické rozmanitosti, tzn. zavádí pravidla pro

přístup ke genetickým zdrojům a spravedlivé a rovnocenné sdílení přínosů plynoucích z jejich využívání. Naplňování těchto práv a povinností a kontrola jejich plnění by měly vytvořit předpoklady pro zamezení jednání, které je v rozporu s cíli Úmluvy o biologické rozmanitosti, tzn. přístupu k těmto typům přírodních zdrojů, jejich následného využívání a komercializace bez souhlasu a dohody s poskytovatelem zdrojů.

Čeho konkrétně se Nagojský protokol týká?

Definice genetických zdrojů vychází z terminologie přijaté již v rámci Úmluvy o biologické rozmanitosti – je to jakýkoliv materiál rostlinného, živočišného nebo mikrobiálního původu, který obsahuje funkční jednotky dědičnosti a má pro člověka význam z hlediska dalšího využití. Nagojský protokol dále rozšiřuje svou působnost také na tzv. deriváty genetických zdrojů, tzn. přirozeně se vyskytující biochemické sloučeniny, které jsou výsledkem činnosti genů nebo metabolismu biologických či genetických zdrojů, a to i pokud neobsahují funkční jednotky dědičnosti. Protokol se rovněž týká tzv. tradičních znalostí domorodých a místních komunit, které souvisí s genetickými zdroji.

Genetické zdroje a biochemické sloučeniny které jsou ve smyslu Protokolu definovány poměrně široce, nachází uplatnění v nejrůznějších oblastech lidské činnosti od zemědělského výzkumu a šlechtění, potravinářství a moderní biotechnologie, až po farmacii, veterinární lékařství nebo kosmetický průmysl. Působnost Protokolu je nicméně také do určité míry omezena a nevztahuje se na genetické zdroje, které jsou v působnosti jiných mezinárodních úmluv, např. Mezinárodní smlouvy o rostlinných genetických zdrojích (ITPGRFA), lidské genetické zdroje, nebo genetické zdroje nacházející se v zeměpisných oblastech mimo národní jurisdikce států.

Kde získám více informací?

Ministerstvo životního prostředí – Odbor druhové ochrany a implementace mezinárodních závazků
abs@mzp.cz

Ministerstvo zemědělství – Odbor environmentálního a ekologického zemědělství
www.mze.cz

Informační systém ČR k Úmluvě o biologické rozmanitosti
www.chm.nature.cz

Informační systém Evropské komise k Nagojskému protokolu
ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/international/abs/index_en.htm

Informační systém Úmluvy o biologické rozmanitosti
www.cbd.int/absch.cbd.int

Ministerstvo zemědělství České republiky

Těšnov 17, 117 05 Praha 1
+420 221 812 111
www.eagri.cz, info@mze.cz

Praha 2014

Autorka fotografií: RNDr. Alena Kubátová, CSc.
Grafika a tisk: © Kleinwächter